

Kitaaba Yo'eelii fi Waldaa Adooleessa Torbaffaa Laa'odiiqeyaa - Lakkoofsa Soddoma Lamaa

Jeff Pippenger
2026-01-20

Nambar Soddomaaf-Lama

በጴጥሮስ እንደ ምስክራችን ሆኖ፣ ወደ ኢዮኤል መጽሐፍ ለመድረስ ያለፈው ጉዞ ቀስ ብሎ የተካሄደ ነበር። ጴጥሮስ በእግዚአብሔር ትንቢታዊ ቃል ውስጥ ከሚገኙ እጅግ አስደናቂ ምልክቶች አንዱ ነው፤ ነገር ግን ሁሉም እንዲሁ አይደሉምን? ጴጥሮስ በቂሃርያ ፊልጶስ ይገኛል፣ እንዲሁም በጳጳስቆስጦስ በሦስተኛው ሰዓት በላይኛው ክፍል ውስጥ አለ፤ ከዚያም በዚያው ቀን በዘጠነኛው ሰዓት በቤተ መቅደስ ውስጥ ነው። ኢየሱስ በሦስተኛው ሰዓት ተሰቀለ፣ በዘጠነኛውም ሰዓት ሞተ። ጴጥሮስ በዘጠነኛው ሰዓት ወደ ቂሃርያ ተጠርቶአል፤ ነገር ግን በቆርኔሌዎስ ታሪክ ውስጥ የተጠራባት ቂሃርያ፣ በሄሮዎን ተራራ ግርጌ ያለችው ቂሃርያ ፊልጶስ አይደለችም፤ በባሕር ዳር ያለችው፣ ቂሃርያ ማሪቲማ ተብላ የምትጠራው ቂሃርያ ነበረች።

Qeesariyaa Maariiximaa magaalaa qarqara galaanaa Galaana Meditiraaniyaa irratti argamtuu, Tel Aviv ammayyaa irraa gara kaabaatti maayilii 30–35 fagaatti (magaalaa buufata doonii Roomaa guddaa taatee Heroodis Isa Guddaadhaan ijaarame) dha. Kitaaba Hojii Ergamootaa keessatti yeroo baay'ee mul'ata (yeroo 15 caqasameera), Ahdii Haaraa keessattis yeroo namoonni baay'een salphaatti “Qeesariyaa” jedhan kan ittiin agarsiisan ishee kana. Filiphos Wangeela lallabaan intaloota isaa afran raajii dubbatan wajjin achi jiraata ture (Hojii Ergamootaa 8:40; 21:8). Phaawulos waggaa lamaaf achitti hidhamuu keessa ture; bulchitoota Feeliksii fi Feestus, akkasumas Mootii Agriphaa durattis dhihaate (Hojii Ergamootaa 23–26). Caalaatti hiika guddaa qabu ta'uu danda'a, jechuun, Phexros ajajaa dhibbaa waraana Roomaa Qorneliwoos jedhamutti asitti lallabe—kunis gara Kiristiyaanummaa namoota Ormaa keessaa jijjiiramni guddaan jalqabaa ture (Hojii Ergamootaa 10) bara 34 Dh.K.B keessatti, yeroo torban Kiristoos kakuu namoota baay'ee wajjin mirkaneesse sun xumurametti.

Inni torban tokkoof baay'ee wajjin kakuu sana ni cimsa; walakkaa torbaniittis aarsaa fi kennaa ni dhaabsiisa; jibbisiisota babal'achuu isaanii irraanis iddoo sana ni onsiisa, hamma dhumaatti; wanti murteeffames isa onsee irra ni dhangala'a. Daani'el 9:27.

Qeesariyaa Maariiximaa bulchiinsa mootummaa Roomaa keessatti magaalaa guddoo bulchiinsa Yihudaa ture; akkasumas giddugala guddaa Namoota Ormaa ture. Qeesariyaa Filiphos immoo magaalaa adda taate dha; kaaba fagoo, jala Buurri Herimoonitti dhihoo ta'een arganti (naannoo maayilii 25–30 Galaana Galiilaa irraa kaabaatti), bakka yeroo ammaa naannoo Olka'iinsa Golaan (Baaniyaasii ammayyaa) jedhamutti. Isheen keessatti yeroo Yesus bartoota Isaa gara Qeesariyaa Filiphos geesse qofa Wangeelota keessatti waamamtetti (Maatewos 16:13 fi Maarqos 8:27). Kun iddoo beekamaa ta'eedha, bakka Pheexiroos Yesus “Masiihii, Ilma Waaqayyoo jiraataa” jedhee himate, akkasumas bakka Yesus, “Dhagaa kana irratti waldaa koo nan ijaara; karrawwan Si'oolis ishee hin mo'an” jedhee labsedha (Maatewos 16:13–20). Innis naannoo waaqeffannaa waaqolii Giriikii, keessumaa Pan waaqa re'ee jedhamee beekamuuf mana qulqullummaa qabu ture; godaan Pan isaas “karrawwan ibidda keessaa” jedhamee waamama ture; kanaafuu ibsi Yesus achitti kenne

baay'ee nama dinqisiisa.

Magaalonni lameen kun guutummaatti lafa jiruufi seenaa isaanii keessatti wal irraa adda ba'anidha—inni tokko kibba-dhihaa keessatti buufata galaanaa mootummaa Roomaa socho'aa ta'e, inni kaan immoo kaabaa keessatti madda laga Yordaanositti dhihoo bakka Helenistii/waaqeffannaa waaqolii tolfamoo ta'e. Inni qarqara galaanaa irra jiru Kitaaba Hojii Ergamootaa keessatti olaantummaa qaba; inni kaabaa immoo keessatti yeroo murteessaa Wangeelota keessatti iddoo giddugaleessaa qaba. Qeesaariyaan galaanaa kan taate mallattoo Roomaa—bineensichaa dha; Qeesaariyaan lafaas mallattoo jawwee sanaa dha. Obboleettii Waalayit yeroo fannoo irraa hamma Phentekoostee, “yeroo Phentekoostee” jedhu, isa fannoo irratti jalqabee Phentekoostee irratti xumurame ni ibsiti.

“Humna waan qalbiin guddaan hawwa, yeroo taateewwan guyyaa Phenteqoosxee sana irra deebi'amanii humna isa yeroo sanaa caalaa guddaadhaan mul'atan arguuf nan eeggadha. Yohaannis, ‘Ani ergamaa biraa tokko samii irraa bu'aa arge; inni aangoo guddaa qaba ture; ulfinni isaatiinis lafti ifte,’ jedha. Sana boodas, akkuma yeroo Phenteqoosxee sanaatti, namoonni hundinuu dhugaa afaan mataa isaanii keessatti isaanii dubbifamu ni dhaga'u.”

“Waaqayyo lubbuu hunda kan garaa qulqulluudhaan Isa tajaajiluuf hawwu keessa jireenya haaraa afuufuu ni danda'a; hidhiwwan isaas ibidda lubbuu qabu kan iddoo aarsaatii irraa fudhatameen tuquu ni danda'a; isaanis galata Isaatiin afaan-mi'aawoo akka ta'an gochuu ni danda'a. Kumaatamni sagalee humna dhugaa dinqisiisaa Dubbii Waaqayyoo labsuuf ta'een ni guutamu. Arrabni daddaaqaan hiikama; warri sodaatan immoo dhugaadhaaf dhugaa-baatummaa jabaa fi ija jabina qabu kennuuf cimoo ni taasifamu. Yeroo roobni boodaa dhangalaafamu keessatti hirmaattoota akka ta'aniif, Waaqayyo saba Isaa xuraa'umma hunda irraa mana qulqullummaa lubbuu isaanii qulqulleessuuf, akkasumas Isa wajjin walitti dhufeenya cimaa akkasii akka eegan isaan haa gargaaru.” Review and Herald, July 20, 1886.

Teknikālgūn qalā, samayātina Pentikostē ayyaanaal jalqabuu ayyaana midhaan duraafi irraa ta'a; kunis du'aa ka'uu Kiristoosiin walitti dhufa. Garuu du'a fannoo malee, Fayyisaa du'aa ka'e sun yeroo Inni ka'e ofii Isaa wajjin fudhatuuf dhiigni hin jiru ture. Du'a Isaa malee, Inni akka Buddeena jireenyaa ta'ee guyyaa ayyaana buddeena raacitii hin qabne sana irratti boqotee hin jiraatu ture; Buddeenni jireenyaa immoo ayyaana midhaan duraafi irratti ka'uu isaa dura dursee boqochuun isa barbaachisa ture; akkasumas kun yeroo guyyaa shantamaa, kan guyyichaa fi ayyaana Pentikostētti geessu, jalqaba ture.

Yeroo Kiristoos kakuu sana tokkichaaf jabeessuuf dhufe, torbanichi cuuphaa Isaa irratti jalqabe; ergasii “walakkaa torbanii keessa,” waggaa sadii fi walakkaa booddee, Inni fannifame, guyyaa Maxinoo irratti awwaala keessatti boqote, Dilbata immoo akkuma ayyaana firii duraatiin garbuu kaafamuutti ka'e; kanaanis yeroo Pheenxeqoostee guyyaa shantamaa, kan hamma ayyaana firii duraa qamadii ga'utti, jalqabe. Fannoorraa kaasee hamma xumura torbaniitti, waggaa sadii fi walakkaa booddee, yeroo waggaa torbaa sun Qorneeliyos Qeesaariyaa Maariitiimaa isa warra Ormaa keessaa Kiristaana ta'e isa jalqabaa ta'een xumurame—dhuma torbanii bara 34 A.D.tti waldaa Kiristaanaatti.

dhiyeessita; hoolaa kaanis galgala ni dhiyeessita. Bau. 29:38, 39.

“መስቀለ ቃሉ ብሎ የተተረጎመው ቃል፣ አንዳንድ ጊዜ ‘በሁለቱ ምሽቶች መካከል’ ተብሎ ይወከላል። ‘በሁለቱ ምሽቶች መካከል’ የሚለው ከሦስተኛው ሰዓት እስከ ዘጠነኛው ሰዓት ያለውን ስድስት ሰዓታት ያመለክታል። የክርስቶስ የቃል ኪዳን ሳምንት በመስቀል ላይ ያለውን ስድስት ሰዓታት ይወክላል፤ ይህም በጴጥሎስ ስም ያለው የስድስት ሰዓት ጊዜ አልፋ ይሆናል። በቃል ኪዳን ሳምንት ውስጥ ያሉ ሁለት ምስክሮች፣ ስድስት ሰዓት የሆነ ዘመን ይለዩታል፤ ይህም በቅዱሱ ሳምንት ትንቢት ጋር ብቻ ሳይሆን ከጴጥሎስ ወቅት ምልክቶች ጋርም በቀጥታ የተያያዘ ነው። ከዚያም በዚያው ትንቢታዊ ሳምንት መደምደሚያ ጴጥሎስ በዘጠነኛው ሰዓት ወደ ቂርቆስ ይጠራል። በቅዱሱ ሳምንት በዚያው ትንቢታዊ መዋቅር ውስጥ ሦስት ዘጠነኛ ሰዓቶች መኖራቸው፤ ከእነዚህም ሁለቱ ደግሞ የስድስት ሰዓት ዘመን አሜጋ መደምደሚያዎች መሆናቸው፣ ያ ዘመንም የጠዋትና የምሽት መሥዋዕቶች መካከል ያለው ጊዜ መሆኑ፣ በትንቢታዊ አስፈላጊነት መሠረት በቆርኔሌዎስ ዘጠነኛ ሰዓት የተፈጸመው ዘመን አልፋ እንደሆነ ሦስተኛ ሰዓት መኖሩን ይጠይቃሉ።

ቁሳርያ ሁለቱ፣ ሁለቱም ጴጥሎስ እንደ ማዕከላዊ ባለታሪክ ያሉባቸው፣ ቁሳርያ ፊልጶስጥስን እንደ ሦስተኛው ሰዓት ይለዩታል። ያ የስድስት ሰዓት ዘመን በቁሳርያ ይጀምራል እና በቁሳርያም ይጨርሳል። ምክንያቱም ፍጻሜው በመጀመሪያው ይገለጻልና።

Waaqni Faasikaa galgala keessa, jechuunis sa'aatii sagalaffaatti—yeroo Kiristoos du'e—ajjeefamuu qaba ture.

Insin hamma bultii tokkoo wajjin wal-qixxee ta'utti hamma guyyaa kudha afuraffaatti eeggadhaa; waldaan guutuun tuuta Israa'el immoo galgala isa haa qalu. Ba'u 12:6.

Sa'aatiin kadhannaa sa'aatii sagalaffaas dha; sababiin isaas yeroo aarsaa galgalaa ture.

◦Λ †:⊙ΘΛΛ †ℑ◦ℑ◦ † †: ΛΛ◦†⊙ ◦C †ΘX:◦; Λ ◦⊙◦ℑ | †ℑ◦⊙⊙ †: ◦C †‡Cℑ‡‡ℑX◦ℑ † †: CΛΛ◦ℑ. Psalms 141:2.

Akkuma aarsaa galgalaa sa'aatii kadhannaa ta'uu isaatiin waliigaluudhaan, Izraan yeroo aarsaa galgalaatti kadhachaa jira; kanaaf inni sa'aatii sagalaffaatti kadhachaa jira; yeroo Pheexiros mana qulqullummaatti turetti, yeroo Kiristoos du'eetti, akkasumas yeroo Qorneeliyoos Pheexiros akka waamsisuuf itti himametti.

Akkasumas galgalaa galgalaa sanaa keessa ulfaatina koo keessaa ka'ee; uffata koo fi wayyaa koos tarsaasee, jilba koo irratti kufee, harka koo gara Waaqayyo gooftaa kooatti diriirse. Ezra 9:5.

Kadhannaa isaa keessatti, Izraan warri Baabylon keessaa ba'anii mana qulqullummaa fi Yerusaalem deebisanii ijaaruuf dhufan haadhotii warra ormaa wajjin walitti hidhatanii akka turan hubatee, qalbii jijjiirraadhaan cubbuu isaanii himachaa jira.

እዝራ ጸልዮ ሳለ፣ ተናዘም እናለቀሰ በእግዚአብሔርም ቤት ፊት ራሱን ወደ ታች ጥሎ ሳለ፣ ከእስራኤል ወደ እርሱ እጅግ ብዙ ማኅበር የወንዶችና የሴቶች የሕፃናትም ተሰበሰቡ፤ ሕዝቡ እጅግ መራራ ልቅሶ አለቀሱና። ከኤላምም ልጆች አንዱ የይሒኤል ልጅ ሸካንያ መልሶ እዝራን እንዲህ አለው፤ በአምላካችን ላይ በድለናል፣ ከምድሪቱም ሕዝቦች እንግዳ ሴቶችን አግብተናል፤ ነገር ግን አሁን ስለዚህ ነገር ለእስራኤል ተስፋ አለ። እንግዲህ አሁን እንደ ጌታዬ ምክርና እንደ አምላካችን ትእዛዝ ለሚንቀጠቀጡ ምክር ሁሉንም ሚስቶችና ከእነርሱ የተወለዱትን ልጆች እንሰናበት ዘንድ ከአምላካችን ጋር ቃል ኪዳን እንግባ፤ ይህም

በወረደ ጊዜ፣ ቤተ መቅደሱ በእግዚአብሔር ክብር ተሞልቶ ነበር፤ ይህም የሰባተኛው መለኮት ድምፅ በእግዚአብሔር ሕዝብ ላይ ሥራውን እንደ ፈጸመ እና ያንኑ ሥራ በአስራ አንደኛው ሰዓት ሠራተኞች ላይ ሊፈጽም እንደ ቀረበ ያመለክታል። ሰባተኛው መለኮት እርቅን ይወክላል፤ ይህም ኢየሱስ የክብሩን መንግሥት ሲያነሣ የሚሆነውን የመለኮትና የሰብአዊነት ኅብረት ነው። ያ በሙሴ ድንኳንና በሰሎሞን ቤተ መቅደስ ላይ ከሰማይ የወረደው እሳት፣ ለአሮን ልጅ እንዲሁም ለዳዊት እንደ ሆነው ሁሉ፣ የፍርድ እሳት ደግሞ ነበር።

1 Baraa 21:26 keessatti, yeroo lakkoofsi saba isaa Daawit geggeesseen dha'ichi dhufe keessatti, Daawit lafa itti qamadii tumamu kan Arawunaahii/Ornaan irratti aarsaa dhiheesse; aarsaan sun ibidda waaqa irraa iddoo aarsaa irratti bu'een deebii argate, kunis fudhatama isaa agarsiisee dha'icha sana dhaabe. Dha'ichi Laa'odiiqeyaa yeroo ibiddi aarsaa Daawit irratti bu'ee, dha'icha inni humnaa fi ogummaa namaa irratti hirkachuu isaatiin dhufe dhaabuuf, ni xumurama. Ce'umsi nama irraa gara nama Waaqaatti yeroo araari raawwatamutti mallatteeffama; yeroo sanas waldaan akka alaabaa tokkootti ol ni kaafamti. Yeroo sana, mana qulqullummaa Solomoonii wajjin waliigaltee keessa ta'een, ulfinni Gooftaa mana qulqullummaa guute; yeroo Waaqummaan fi namummaan walitti makamanitti.

Mata-duree Iyyannaa akka sa'aatii sadaffaa fi sa'aatii saglaffaatti bakka buufame ilaalu keenya barruu itti aanu keessatti itti fufna.

Ergaa guyyaa ja'aa booda, Yesuus Pheexiroosin, Yaaqoobin, obboleessa isaa Yohannisiin fudhatee, kophaatti gara gaara ol dheeraa tokkootti isaan geesse. Innis fuula isaanii duratti ulfinaan geeddarama; fuulli isaas akka aduutti ni ife, uffannis isaa akka ifaatti adii ta'e. Kunoo, Musee fi Eliyaas isa wajjin dubbachaa jiranis isaanii mul'atan.

Achiis Phexros Jisuusiin deebisee akkana jedhe; “Yaa Gooftaa, nuuf as jiraachuun gaarii dha; yoo ati feetes, asitti godoo sadii haa ijaarru; tokko siif, tokko Museefi, tokko immoo Eeliyaasiif.” Inni utuu dubbachaa jiruu, kunoo, duumessi ifaan guutame tokko isaan irratti gaaddise; kunoo, sagaleen duumessa keessaa ba'ee akkana jedhe; “Kun Ilma koo jaallatamaa dha, isa ani keessatti gammade; isa dhaga'aa.”

Barattoonni isaa yommuu kana dhaga'an, fuula isaanii irratti kufan; baay'ee sodaatan. Yesuus garuu dhiyaatee isaan tuqe; akkanas jedhe, “Ka'aa, hin sodaatinaa.”

Isaanii isaanii ol ol kaasanii yommuu ilaallan, Yesuus qofa malee nama tokko illee hin argine. Isaan gaara irraa yommuu gad bu'anis, Yesuus akkana jedhee isaan ajaje: Mul'ata kana Ilmi namaa warra du'an keessaa deebi'ee hamma ka'utti nama tokkotti illee hin himinaa. Maatewos 17:1-9.